luovat | LUOVAN TYÖN TEKIJÄT JA YRITTÄJÄT

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029

Luovat ry:n lausunto valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta 2026—2029

Luovan työn tekijät ja yrittäjät - Luovat ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi liittyen valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029. Luovat ry edustaa laajasti suomalaisia luovia aloja aina yrityksistä yksittäisiin tekijöihin ja kokoaa 14 jäsenjärjestönsä kautta laajasti yhteen suomalaiset luovat alat ja niiden kymmenet tuhannet ammattilaiset. Pääviestimme julkisen talouden suunnitelmasta käytävään keskusteluun ovat

- **Kiitämme hallitusta siitä, että OKM:n kulttuuribudjettiin ei enää kohdenneta lisäleikkauksia.** Edellisessä suunnitelmassa OKM:n kulttuuribudjetista leikattiin suhteessa neljä kertaa suurempi osuus kuin OKM:n muusta budjetista. Tämä on vaikuttanut merkittävällä tavalla alan toimintaedellytyksiin ja on hyvä, että leikkausten kohdentumista tällä kertaa tasapainotettiin toisella tavalla.
- **Suunnitelmassa ei ole riittävällä tavalla huomioitu luovien alojen kasvupotentiaalia**, joka on mainittu sekä hallitusohjelmassa että sen toimesta parhaillaan laadittavassa luovan talouden kasvustrategiassa. Kansainvälisten tutkimusten valossa luovat alat ovat yksi nopeimmin kasvavista toimialoista ja ne tulisi huomioida myös Suomen talouden kasvutoimissa. Olemme esittäneet hallitukselle lukuisia toimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa alan kasvurahoitukseen.
- **Yksityisen kopioinnin hyvitykseen** toteutettu 50 % leikkaus on edelleen perusteeton. Tämä lakisääteinen korvaus ei aiemmallakaan tasolla ole korvannut kuin alle neljäsosan kopioinnin tutkitusta haitasta. Hyvityksen taso tulisikin palauttaa aiemmalle 11 miljoonan euron tasolle siihen asti, kun selvityshenkilön suosittelema uudistus hyvitysjärjestelmään on toteutettu.
- **Alv-kannan lasku on kulttuurialalle myönteinen viesti.** Ansiotuloverotuksen keventäminen ja kuluttajien ostovoimaa tukevat toimet heijastuvat toivottavasti myönteisesti myös kulttuurin kulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sopeutukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle on kohdistettu merkittäviä sopeutustoimia vuodesta 2025 alkaen. Vuoden 2025 budjetissa kulttuurista leikattiin neljä kertaa suurempi osuus kuin ministeriön muusta budjetista. Näillä leikkauksilla on ollut merkittävä vaikutus monien alan toimijoiden toimintaedellytyksiin, toimintaa on jouduttu lakkauttamaan ja moni alan ammattilainen jäänyt työttömäksi.

On hyvä, että leikkauksia on nykyesityksessä pyritty tasapainottamaan ja etsimään myös muilta opetus- ja kulttuuriministeriön momenteilta. Tämä tukee myös parhaillaan hyväksyttävänä olevaa kulttuuripoliittista selontekoa, jonka keskeisin tavoite on tehdä kulttuurista jokaisen oikeus, edistää kulttuurin alueellista saavutettavuutta sekä nostaa kulttuurin tekijät avainasemaan.

Varmistaakseen kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon mahdollisuudet, hallituksen tulisi pitkällä aikavälillä pyrkiä myös kulttuuribudjetin nostamiseen. Jo toteutetut leikkaukset ovat osuneet valtaosaltaan taiteen ja kulttuurin vapaalle kentälle, jonka asema on ollut jo valmiiksi koronan jäljiltä hauras. Hallituksen tulisikin pyrkiä tulevaisuutta ja sen kasvua tukeviin toimiin myös kulttuuribudjetissaan.

Luovien alojen asema ja mahdollisuudet Suomen talouskasvulle ja viennille

Julkisen talouden suunnitelman mukaan julkisiin menoihin ja tuloihin suoraan vaikuttavien toimenpiteiden ohella on tärkeää huolehtia talouden kasvuedellytyksistä.

Kuten hallitusohjelmassa todetaan, **luovat alat tarjoavat merkittäviä kasvun mahdollisuuksia**. Luovien alojen kokonaistalous on kooltaan noin 16,8 miljardia, josta noin 14 miljardia on yksityisen puolen toimintaa. Vuosittaista kasvua oli vuodesta 2021 vuoteen 2022 noin miljardi euroa. OECD:n katsauksessa luovat alat luokitellaan yhdeksi vahvimmista kasvualoista. EU-tasolla kasvu on ollut vuosittain noin 5 % ja luovat alat kattavat noin 7–10 % yritystoiminnasta. (ks. mm The Culture Fix: Creative People, Places and Industries, OECD 2022 sekä European Investment Fund, Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe).

Suomi on kuitenkin rajusti jäljessä verrokkimaita luovien alojen potentiaalin hyödyntämisessä ja aineettomiin tuotannontekijöihin investoimisessa. Muissa maissa luovien alojen kasvuun ja kehittämiseen panostetaan erityisillä ohjelmilla. Esimerkiksi Britannian teollisuusstrategiassa (Invest 2035: the UK’s modern industrial strategy) luovat alat on tunnistettu yhdeksi kahdeksasta keskeisistä tulevaisuuden teollisuudenaloista. Ruotsissa kulttuuri ja luovat alat on nostettu uudeksi perusteollisuudeksi hallituksen viime vuonna hyväksytyssä, vuoteen 2033 ulottuvassa tulevaisuusstrategiassa (Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher Skr. 2023/24:111).

Edellä kuvattujen lukujen valossa on selvää, että **luovilla aloilla tulisi olla merkittävä rooli myös suomalaisessa kasvupolitiikassa.** Valitettavasti kasvupolitiikkaa tarkastellaan myös julkisen talouden suunnitelmassa hyvin perinteisestä näkökulmasta ja luovien alojen mahdollisuudet on unohdettu kasvutoimien joukosta lähes täysin.

Hallitusohjelmassa on hyvin paljon tekstiä siitä, miten luovien alojen elinkeinotoimintaa ja kansainvälistymistä tullaan tällä vaalikaudella edistämään. Koska hallituskausi on jo puolessa, toimivilla ja tehokkailla toimenpiteillä alkaa olla kiire. Siksi olemme esittäneet mm. seuraavaa:

- **Luovat alat kärkihankkeeksi.** Olemme esittäneet, että suomalaisiin luoviin sisältöihin ja niiden IP-oikeuksiin perustuva sisältöliiketoiminta nostettaisiin Suomessa kärkihankkeeksi. Huomio tulisi suunnata sisällön ja IP:n arvon tunnistamiseen ja arvottamiseen, IP-oikeuksien jalostusasteen nostamiseen sekä oikeuksien parempaan jatkohyödyntämiseen. Sisältöhankkeet on nähtävä innovaatiohankkeina, joihin investoidaan julkista ja yksityistä rahaa kehittelyyn, tuotantoon, vientiin ja markkinointiin. Tämä edellyttäisi aineettomaan talouteen liittyvien kasvutoimien huomioimista myös julkisen talouden suunnitelmassa.
- **Luovien alojen edistäminen.** Yritystukien kohdalla oli hyvä havaita, että yritystukien 12 miljoonan euron leikkaukset eivät koske av-alan tukia. Jatkossa tulisi kuitenkin varmistaa, että tämä julkisen talouden suunnitelman aie toteutuu myös käytännössä ja varmistetaan esimerkiksi vuoden 2026 budjettiesitystä laadittaessa.
- **Käytännössä toimivia tukia ja rahoitusinstrumentteja.** Jotta luovien alojen kasvupotentiaali tulisi lunastettua, tulisi alan rahoitus olla mahdollisimman hyvin käytettävissä konkreettiseen, kasvua luovaan toimintaan. Tällä hetkellä esimerkiksi Business Finlandin tukia myönnetään varsin vähän luoville aloille, ja uuden T&K-rahoituksenkin kriteerit ovat soveltumattomat valtaosalle yrityksistä. Luoville aloille tarvitaankin uusia, niille soveltuvia rahoitusinstrumentteja sekä jo olemassa olevien mallien (kuten av-alan tuotantokannustimen) kehittämistä alalle paremmin toimivaksi. Valitettavasti tällaisia toimia ei ole julkisen talouden suunnitelmassa huomioitu. Päinvastoin suunnitelmassa esitetään lisäleikkausta juuri niihin Business Finlandin innovaatiotukiin, joita luovien alojen yritykset ovat voineet hyödyntää.
- **Pitkäjänteisiä vientihankkeita ja tukea vientiorganisaatioille.** Hallitusohjelmassa luvataan myös edistää luovien alojen kansainvälistymisen edellytyksiä. Samalla tavalla kuin Suomi investoi vihreän siirtymän osaamisen vientihankkeisiin, sen tulisi panostaa myös luovien alojen ja kulttuuriviennin kasvuun. Tarvitaan pitkäjänteisiä vientihankkeita, joissa kansainvälistymisen ja vienninedistämisen yritysrahoitusta suunnataan vientityötä tekeville ja markkinoille pyrkiville luovien alojen yrityksille, luovien alojen vientiorganisaatioille sekä kulttuuriviennin kansainväliseen näkyvyyteen.

Julkisen talouden suunnitelmassa tulisin ennen kaikkea varmistaa, että hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteet tukisivat luovien alojen kansainvälistymistä ja kasvua. Toistaiseksi luovien alojen kansainvälistyminen ja kasvu on ollut pikemminkin leikkausten kuin panostusten kohteena, kun leikkaukset ovat kohdistuneet myös kansainvälistymistä ja vientiä edistäviin toimijoihin. Tällaisista leikkauksista olisi erityisen tärkeää pidättäytyä jatkossa. Muussa tapauksessa riskinä on, että sopeutustoimien negatiiviset vaikutukset painavat tämän hallituskauden saldon miinusmerkkiseksi hyvistä hallitusohjelmateksteistä huolimatta.

Yksityisen kopioinnin hyvitys palautettava 11 miljoonan euron tasolle

Aiemmin tehty yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkaus poikkeaa hallituksen muista sopeutustoimista merkittävällä tavalla. Osana opetus- ja kulttuuriministeriön sopeutustoimia, aiempi yksityisen kopioinnin hyvityksen taso leikattiin vuodesta 2025 alkaen 11 miljoonasta puoleen eli 5,5 miljoonaan euroon. Tämä siitä huolimatta, että mitään lain mukaista perustetta hyvityksen puolittamiselle yhdessä vuodessa ei ole olemassa.

Yksityisen kopioinnin hyvitys ei ole harkinnanvaraista kulttuuritukea, vaan lakisääteinen korvaus yksityisen kopioinnin aiheuttamasta haitasta. Hyvitys perustuu EU-direktiiviin ja tekijänoikeuslaissa (26 a §) säädetään selkeästi, miten hyvityksen suuruus – ministeriön teettämien tutkimusten pohjalta – tulee määritellä.

OKM:n teettämien tutkimusten mukaan noin 700 000 kansalaista käyttää yksityisen kopioinnin oikeuttaan aktiivisesti. He lataavat ja tallentavat noin 183 miljoonaa musiikki-, elokuva- ja tv-sarjatuotetta vuodessa. Näiden markkina-arvo on suuruusluokaltaan miljardi euroa. Tuoreen tutkimuksen[1] mukaan yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta myyntien ja striimaustulojen menetyksenä on varovaisestikin arvioiden 46 miljoonaa euroa.

Yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkauksen aiheuttamat vahingot luovien alojen ruohonjuuritason toiminnalle sekä taiteilijoiden toimeentulolle ovat merkittäviä. Niillä on vaikutusta erityisesti maakuntien tapahtumien ja luovien alojen hankkeisiin ja sitä kautta kulttuurin saavutettavuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on teettänyt selvityksen hyvitysjärjestelmän uudistamisesta. Alkuvuodesta 2025 valmistunut selvitys esittää, että yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmää kehitettäisiin budjettirahoitteisesta tallennuspohjaiseksi. Uudistuksen tavoitteena on saattaa järjestelmä EU-direktiivin mukaiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi edistää selvityksen ehdottamia uudistuksia ripeästi, jotta Suomeen saadaan vastaava hyvitysmaksujärjestelmä kuin muissakin EU-maissa.

---

[1] Yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta vuonna 2023, FCG:n johtava asiantuntija VTT Pasi Holm, Luovat ry 1.8.2024

On ilmeistä, että yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkaus on perusteeton ja kaiken lisäksi suomalaiselle kulttuurialalle hyvin vahingollinen. Myös julkisen talouden suunnitelmassa **tulisikin palauttaa aiempi 11 miljoonan euron taso siihen asti, kunnes mahdollinen siirtyminen uuteen järjestelmään tapahtuu.**

Verotusratkaisut vaikuttavat luovien alojen kysyntään

Hallituksen vuodenvaihteessa käyttöönottama alennetun arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin on otettu nyt uudelleen käsittelyyn. On hyvä, että hallitus päätti keventää muun muassa useisiin luovien alojen tuotteisiin kuten kirjoihin ja pääsylippuihin vaikuttavan alv-kannan puolella prosentilla 13,5 prosenttiin. **Alv-kannan lasku on kulttuurialalle myönteinen viesti.**

On kuitenkin huomioitava, että **korotettu arvonlisäverokanta heikentää edelleen korotuksen piiriin kuuluvien luovien alojen tuotteiden kysyntää.** Suomalaiset käyttävät jo valmiiksi verrattain vähän rahaa taiteeseen ja kulttuuriin, ja hintojen noustessa moni säästää näistä jo valmiiksi vähäisistä ostoksista. Yhdessä kohonneiden kustannusten kanssa alv-kannan korotukset ovat heikentäneet useiden luovien alojen yritysten kannattavuutta.

Ansiotuloverotuksen keventäminen ja kuluttajien ostovoimaa tukevat toimet heijastuvat toivottavasti myönteisesti myös luovien alojen kulutukseen. Luovat alat jäävät odottamaan hallituksen jatkotoimia luovan talouden kasvustrategian suhteen. Näihin sisältyvät toivottavasti myös luovan alan verotuksellisten ratkaisujen kehittäminen edelleen.

Lopuksi

Koska luovat alat ovat kansainvälisten tutkimusten mukaan nopeimmin kasvavia toimialoja, ne tulee hallitusohjelman mukaisesti huomioida myös suomalaisessa kasvupolitiikassa ja tulevissa kasvutoimissa. Samoin kulttuuripoliittinen selonteko antaa entistä vahvemman selkänojan kulttuuribudjetin pitkäaikaiselle kehittämiselle. Tätä taustaa vasten luovien alojen toimijat jäävät odottamaan konkreettisia toimenpiteitä myös julkisen talouden suunnitelman valossa.

Helsingissä 5.5.2025

Vappu Aura
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Edunvalvontajohtaja

Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Luovat ry jäsenjärjestöjä ovat:

Audiovisual Producers Finland – APFI ry

Avate – Audiovisuaalisen alan tekijät ry

Äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö Gramex ry

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry

Kopiosto ry

Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry

Suomen Musiikkikustantajat ry

Suomen Muusikkojen Liitto ry

Suomen Säveltäjät ry

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Suomen Musiikintekijät ry

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry – TTVK